

TONESPACE – ET MUSIKALSK EKSPERIMENTARIUM

Et rum fuldt af toner og lyd skabt af en computer. Musikformidlingsuddannelsen Tonespace på Vestjysk Musikkonservatorium har et specielt fokus: musik skabt på computer.

Af Klaus Møller-Jørgensen

Snapshot 1: Vision: Et musikalsk eksperimentarium, hvor man kan lege sig til alle mulige erfaringer med lyd og musik og måske blive sulten på mere. Et center, som både byder på umiddelbare oplevelser og på mulighed for undervisning og grundforskning. Et rum fuldt af toner og lyd – et tonespace.

Snapshot 2: Uropførelse af et værk for tre guitarer ved Tonespace-festivalen på Vestjysk Musikkonservatorium (VMK), april 2006, komponeret af en studerende. Værket er en parafrase over Else Marie Pades elektronmusikværk *Græsstrået*. Som igen er lavet over optagelser af et præpareret klaver. Værket søger at bringe det elektroniske værk tilbage sin akustiske oprindelse, nu blot omskrevet for tre guitarer. Tre guitarer, der lyder som et præpareret klaver.

Tonespace er en af de tre musikformidlingsuddannelser på VMK, med et helt specielt fokus: nemlig computeren. Dels i kreativ musikalsk forstand, som et instrument man skal beherske både som skabende og som udøvende musiker; dels som et af de stærkeste formidlingsredskaber i dag. De tre studieretninger på musikformidling har hovedfaget musikformidling tilfælles. Ud over almene og pædagogiske fag er der et specialefag, som på de to andre retninger er enten sang eller instrumentale fag. På Tonespace-studieretningen hedder specialefaget: Elektronisk Musik Projekt. Faget beskæftiger sig med både den kreative og den formidlingsmæssige side af computeren. Det handler altså om både at skabe elektronisk musik, at spille

elektronisk musik og om at sætte musikken og computeren ind i en ramme, som rækker ud over musikken selv.

Komponisten Hans Sydow (HS) var i foråret 2004 med til at opbygge Tonespace-uddannelsen på VMK, hvor han i dag underviser i Elektronisk Musik Projekt og Lydhistorie. Sydow fortæller:

»De studerende arbejder med projekter, som kan tage udgangspunkt i egne ideer, men som også kan være en formidling af andres musik. Op til konservatoriets Tonespacefestival sidste år arbejdede de med remix af Else Marie Pade-værker som afslutning på et længere forløb, hvor de dels skulle lytte til og læse om Pades musik, dels skulle de forholde sig til den ved så at sige at genfortælle musikken i form af et remix. Remix'et er den elektroniske musiks mulighed for at gøre, hvad der svarer til opførelsespraksis i klassisk musik – elektronmusikens svar på fortolkning som genfortælling.

Klaus Møller-Jørgensen (KM-J): Men en fortolkning, som kan bevæge sig meget langt væk fra udgangspunktet, meget længere end fortolkningen af fx en klassisk symfoni med et klassisk symfoniorkester?

HS: Jo, men tag nu blot Gidon Kremers indspilning af Vivaldis årstider fra sidst i 90'erne; her spiller han en sats fra Piazzollas *De Fire Årstider* mellem hver årstid af Vivaldi. På den måde bringer han pludselig musikken et helt andet sted hen, han skaber et andet rum omkring den, nogle andre billeder, en anden oplevelse og i sidste ende en anden forståelse af musikken. Det er den mulighed, alle har i musikkens univers; og enhver generation har både retten og pligten til at genfortælle historien på sin egen måde. Således bringer man stafetten videre til næste generation. Én af de muligheder, der ligger i computeren, er netop, at vi kan sample og citere fra mange hundrede års musikhistorie og sætte den sammen på nye, originale måder, så nye ører til nye tider bliver opmærksomme på noget, de måske ellers aldrig ville få hørt.

En af de studerende arbejder for tiden på et remix af musik af Vagn Holmboe i samarbejde med Holmboe-festivalen i Horsens. Musikken skal opføres for et gymnasiepublikum, som festivalen ellers har haft svært ved at få i tale. Ved at møde dem hvor de er og tale i deres sprog er der måske mulighed for at få åbnet deres ører for noget, de ellers ikke ville have beskæftiget sig med. Og nej, selvfølgelig handler det ikke bare om at smugle noget ned i nogen, som ellers ikke ville beskæftige sig med det. I det her tilfælde har jeg præsenteret den

studerende for Holmboes musik, og projektet voksede ud af en reel interesse fra hans side og en overraskelse for ham over de kvaliteter, der ligger i den. Han har så valgt at lave formidlingen af Holmboe i en kreativ musikalsk udformning, hvor han udvælger musikalske passager hos Holmboe og matcher dem med sit eget indgående kendskab til forskellige elektroniske subgenrer; noget hos Holmboe minder ham om jungle, noget andet minder ham om triphop osv. Og han sammenstiller det på en måde, så de to former for musik belyser hinanden. Endvidere inddrager han citater af Holmboe selv, reallyds glimt og lydlige referencer fra Holmboes samtid, som sætter en anderledes scenografi for oplevelsen af Holmboes musik og af, hvem han var som person. På den måde bliver remix'et både et stykke ny musik, et stykke musik om ældre musik, og et stykke formidling af et musikalsk helhedsbillede af en komponist og hans tid.

KM-J: Hvad ligger der mere præcist i navnet på uddannelsen: Tonespace?

HS: Det kommer af rektor Axel Mommers idé om et musikalsk eksperimentarium, en pendant til det naturvidenskabelige eksperimentarium i København, hvor publikum kan komme og lege sig til forskellige erfaringer med lyd og musik i ét stort rum, et tonespace, hvor der samtidig kan foregå mange andre ting med relation til konservatoriets aktiviteter – koncerter, installationer, eksperimenter med både lyd og koncertform osv. Fx kan man eksperimentere med en klassisk strygekvartet, der afveksler med et setup til 3D-lyd i samspil med en rumlig installation, som virker ind på oplevelse.

Ideen har rumsteret i mange år, og nu ser det faktisk ud til at kunne blive til noget, projekteringen af en tilbygning til konservatoriet er gået i gang. Men da vi udviklede uddannelsen i 2004, var der stadig langt igen, og så tænkte vi, at den nye uddannelse kunne være den første mursten; noget af det, som er tanken med det store tonespace, var vi med denne uddannelse i stand til at starte uden at have de fysiske rammer på plads. Og derfor fik elektronisk musikformidlingsuddannelsen netop navnet Tonespace.

Af samme grund er det en vigtig del af uddannelsen at eksperimentere med at præsentere musik på mange andre måder end den traditionelle koncertform. Den elektroniske musik har altid haft det svært med de traditionelle former, både kunstmusikken fra 50'erne og frem og den nyere laptopmusik fra klubmiljøerne, der har lænet sig op ad rocktraditionen. Den har befundet sig lige så dårligt på rockscenen som højttalerkoncerterne i koncertsalen. Så det er noget, vi diskuterer og eksperimenterer meget med på uddannelsen. Og det nye hus vil give helt andre muligheder for virkelig at eksperimentere med koncertformen i stor skala.

KM-J: Hvordan adskiller Tonespace sig fra elektronmusikuddannelsen ved konservatoriet i Århus?

HS: Tonespace er lige så meget en formidleruddannelse, som det er en musikeruddannelse. I Århus fokuserer man på elektroniske musikere og komponister samt pædagoger. På Tonespace skal både musikudøvelse og komposition tænkes ind i en større formidlings-sammenhæng. Ud over selve hovedfaget musikformidling skal de studerende lære klassiske discipliner inden for traditionel formidling: pressekontakt, fundraising, idé- og projektudvikling osv. De skal kunne udvikle et bæredygtigt projekt, opnå økonomisk støtte til at føre det ud i livet og senere igen sikre publikum og offentlighed omkring det. Ud over at kunne formidle musikken i sig selv skal de studerende lære at bruge musikken til at formidle noget andet end netop sig selv. Det er det omtalte Holmboe-projekt et fint eksempel på. Og jeg har selv for nylig lavet musik til en videnskabs-

teaterforestilling i Odense, *Den magiske kugle*, i samarbejde med Syddansk Universitet, hvor musikken indgår i formidlingen af et stykke naturvidenskab – men hvor publikum jo samtidig møder noget musik, som de ellers ikke ville have mødt. Formidlingsaspektet handler altså meget om at lære at beherske traditionelle fag inden for formidling og selv gebærde sig med egne ting – men også om at formidle andres musik eller bruge musikken til at formidle andre budskaber end de musikalske. Selvfølgelig er der en masse traditionelle musikalske fag, som er identiske med uddannelsen i Århus, men hele det formidlingsmæssige er der lagt meget mere vægt på i Tonespace.

KM-J: Hvorfor er det ikke afgørende om de studerende kan læse noder eller spille brugsklaver?

HS: Af to grunde: For det første er der vel et par generationer af potentielle konservatoriestuderende, som beskæftiger sig med computeren som instrument og selv har lært sig de værktøjer, man behøver for at udtrykke sig musikalsk på computeren, og som gennem mange års arbejde har opnået et højt musikalsk niveau – men som pga. de traditionelle adgangskrav ikke har haft mulighed for at komme ind. Det gælder simpelt hen om at åbne dørene for alle dem, vi er ved at miste. For det andet må vi anerkende, at på mange måder er noder og klaver som interfase forældet i forhold til elektronisk musik. Fordi vi her taler om svingninger og herz, ikke om toner. Traditionel horelære og nodelæsning og musikteori giver ikke nødvendigvis mening i forhold til at skabe hverken computermusik eller lyd-kunst. Derfor er der brug for en platform for dem, der af sig selv har opøvet færdigheder på det her område, så de ligesom alle andre musikere og komponister kan komme på konservatoriet og dygtiggøre sig.

»Det gælder simpelt hen om at åbne dørene for alle dem, vi er ved at miste. For det andet må vi anerkende, at på mange måder er noder og klaver som interfase forældet i forhold til elektronisk musik. Fordi vi her taler om svingninger og herz, ikke om toner. Traditionel horelære og nodelæsning og musikteori giver ikke nødvendigvis mening i forhold til at skabe hverken computermusik eller lyd-kunst.«

KM-J: Hvorfor er det overhovedet blevet nødvendigt med en studieretning som Tonespace på et musikonservatorium?

HS: Der er generationer, som er vokset op med musik på en helt anden måde end den klassiske reproducerende. De har fået en stor del af deres musikalske oplevelser gennem indirekte musik – cd, radio, internet – de har ikke kunnet se nødvendigheden af det klassiske reproducerende dannelsesideal inden for musikken, og de er gået i gang med at tilegne sig musik på deres egen måde. Og historisk set må man jo sige, at det musikalske projekt aldrig har stået stille, det har altid været i bevægelse – og nu bevæger det sig altså i dén her retning. Derfor er det helt naturligt, at konservatorierne også indoptager dén form for ny musik – ikke ved at sænke standarden for hvad man skal kunne for at gå på et konservatorium, men ved at sætte en ny standard for hvad man skal kunne med et instrument som computeren, som på mange måder er et af de mest centrale instrumenter i det 21. århundredes musik.

KM-J: Hvad forestiller I jer mere konkret, de færdige kandidater fra Tonespace skal arbejde med bagefter?

HS: Det er klart, at der er den helt traditionelle vej: musikpædagog, musiker eller komponist. Hvad de to sidste angår, så er det nok især relevant for kandidater fra elektronmusikuddannelsen i Århus. For vores kandidater ligger der en oplagt mulighed i at være med til at modernisere musikskolerne ved at få computeren ind som instrument og i det hele taget på den musikalske dagsorden. Det at arbejde med elektronisk musik skal selvfølgelig starte netop på musikskolerne, ligesom al anden form for musikundervisning, hvis det felt for alvor skal have mulighed for at udvikle sig. Og der er faktisk allerede en af vores studerende, der fungerer som lærer i elektronisk musik for en MGK-elev ved Kulturskolen i Esbjerg.

Men så er der ikke mindst den 'tredje vej' – samarbejde med andre kunstretninger, med forskningen, med erhvervslivet osv. Tonespace retter sig meget præcist mod de her blandingsformer, mod at fremelske nye kombinationer mellem fx teater og videnskab, teater og musik ... mange formidlingsopgaver kan løses ad musikalsk vej, det gælder om at tænke formidlingen på en helt ny måde, både musikformidling og al mulig anden formidling. Man kan sige, at vi kender nogle få af pletterne på det landkort, som vi sender de studerende ud i; forhåbentlig vil de selv være med til at skabe en masse nye derude. Tænk fx bare på alle de børn, der i dag bruger computeren som legeredskab, som har en legende tilgang til den, den er nærmest en del af dem selv; og det samme gælder mobiltelefonen. Disse redskaber har også en stærkt kreativ side, de kan bruges til andet og mere end kommunikation, spil og leg – der ligger en stor mission for kommende tonespacere i at være med til at rykke den dagsorden. ♪

Klaus Møller-Jørgensen (f. 1961) er cand.mag i musik og massekommunikation; siden 1995 programmedarbejder ved DR; siden 2003 i redaktionen bag musikmagasinet Bolero på P2; placeret hos DR i Århus med ansvar for at dække Vestdanmark for magasinprogrammet Bolero.

FAKTA

Vestjysk Musikonservatorium i Esbjerg hedder i dag: VMK – konservatoriet for musik og formidling. VMK har i alt 106 studerende. Efter indførelse af fagspecialisering på konservatorierne har VMK 3 specialer: Ensemblermusik, kirkemusik og musikformidling. På musikformidlingslinjen er der 15 studerende, heraf går de 7 på Tonespace-studieretningen. Den første Tonespace-bachelor bliver færdig til sommer.

Studerende på Tonespace-uddannelsen bliver undervist af den amerikanske komponist Charlie Morrow. Foto: Hans Peter Stubbe Teglbjærg